

Herren och livgivaren

Vad är den Helige Ande? Så frågar man ofta och väntar sig då gärna ett svar som går ut på att Anden är en kraft, en makt, ett instrument eller något sådant.

Men i Bibeln beskrivs Anden hela tiden som en person som tänker, talar, beslutar och handlar. Jesus tröstade sina lärjungar med att han skulle sända dem en ”annan Hjälpare” – alltså en annan person jämställd med honom själv (Joh. 14:16). Denne Hjälpare är Anden. Därför skall vi fråga: Vem är den Helige Ande?

Den Helige Ande är Gud – lika mycket Gud som Fadern och Sonen. Han är, som det står i den nicenska trosbekännelsen, ”Herren och livgivaren”.

Någon frågar kanske: Var står det tydligt att han är Gud? Är inte bibelstödet för Andens gudomsväsen betydligt mindre än vad fallet är ifråga om Jesus? Det är riktigt att vi kan peka på fler bibelställen som talar om Jesu gudom än om Andens gudom. Men en sak blir inte sann av att den framställs på många ställen i Bibeln. Om Gud skulle ha sagt en sak bara en enda gång, så vore det ändå fullt giltigt och värt att ta på fullaste allvar.

Men nu är det så, att Gud i sitt Ord på flera sätt tydligt ger till känna vem Anden är. Han jämförs med Fadern och Sonen i dopbefallningen (Matt. 28:19). Han återfinns i den apostoliska välsignelsen: ”Herrens, Jesus Kristi nåd, Guds kärlek och gemenskapen med den helige Ande vare med er alla” (2 Kor. 13:13). Anden har gudomliga namn. Liksom

Jesus kallas Guds Son, så kallas Anden för Guds Ande. Han är Faderns Ande (Matt. 10:20) och Sonens Ande (Gal. 4:6). De kristna kallas tempel (gudshus) som Guds Ande bor i (1 Kor. 3:16). Han är ”härlighetens Ande, Guds Ande”, som vilar över dem (1 Petr. 4:14). Anden tillmäts vidare egenskaper som bara Gud kan ha, t.ex. allestädesnärvaro (Ps. 139:7 ff.) och allvetande (1 Kor. 2:10 f.). Anden gör gudomliga verk. Han deltar i skapelseverket (1 Mos. 1:2, Ps. 33:6) och han verkar pånyttfödelse och förnyelse (Joh. 3:5, Tit. 3:5).

När Ananias och Safiras bedrägeri avslöjas, anklagar Petrus Ananias för att ha ljugit för den Helige Ande och tillägger: ”Du har ljugit inte för människor utan för Gud” (Apg. 5:3 f.).

Den tredje personen i gudomen presenteras således inte i Bibeln som någon diffus ”andlig dimension” av Gud, inte heller som någon kraft eller ett redskap som Gud använder sig av som en förlängd arm. Anden är Gud, bärare av gudsnamnet HERREN. Han är helig och tillbedjansvärd liksom Fadern och Sonen. Det är därför bibliskt och helt rätt när vi i Litanian ber: ”Herre Gud, du Helige Ande, förbarma dig över oss” eller sjunger i den gamla pingstpsalmen: ”Kom, Helge Ande, Herre Gud, Giv lust att hålla dina bud.”

Först när vi vet vem Anden är blir det verkligt angeläget att fråga sig vad Anden gör. Vilken är hans stora uppgift? Om man lyssnar till karismatikerna eller de s.k. trosrörelserna, får man intrycket att Andens största uppgift är att ge de kristna förmåga att tala i tungor eller på ett övernaturligt sätt bota sjuka. Men så förhåller det sig inte alls.

[^]

Jesus och Anden

Låt oss först lyssna till Jesu egna ord om Anden eller Hjälparen. Vi kan lägga märke till att Jesus, när han talar om Anden, inte säger ett enda ord om tungotal eller helande.

Jesu undervisning om Andens verk har vi framför allt i Joh. 14-16. Inför sin förestående bortgång talar Jesus till sina lärjungar och säger:

När Hjälparen kommer, som jag skall sända er från Fadern, sanningens Ande, som utgår från Fadern, då skall han vittna om mig. (Joh. 15:26)

Och när han kommer skall han vederlägga världen och visa vad som verkligen är synd och rättfärdighet och dom. I fråga om synd: att de inte tror på mig. I fråga om rättfärdighet: ty det är till Fadern jag går, och ni ser mig inte mer. I fråga om dom: att denna världens furste har fått sin dom. (Joh. 16:8)

Här ser vi tydligt vilken Andens huvuduppgift är. Det är att ställa Jesus i centrum, att sätta strålkastarljuset på världens Frälsare. Anden visar bort från sig själv och vill få all uppmärksamhet riktad mot Kristus. ”Han skall vittna om mig” säger Jesus.

Varför? För att vi skall tro på honom som på korset har burit världens synder, betalat all skuld och som genom sin segerrika uppståndelse är syndernas förlåtelse och rättfärdighet för alla. Denne Frälsare måste tas emot i personlig tro, så att hans evangelium blir hjärtats egendom. Anden är den som sätter den enskilda människan i livsförbindelse med Kristus.

Det är Andens största uppgift att föra och driva till tro på Frälsaren, så att det blir en levande verklighet att ”Anden själv vittnar med vår ande att vi är Guds barn” (Rom. 8:16). Att tro på Kristus som i vårt ställe burit vår synd och i vårt ställe blivit vår rättfärdighet är ingen lätt tro. Det är inget som vi förmår av oss själva, hur mycket vi än anstränger oss.

Tron på Kristus går nämligen inte alls ihop med vårt eget sätt att tänka, med vår rättskänsla och självkänsla. Vi är helt fixerade vid att vårt förhållande till Gud på något sätt måste vara beroende av vad vi gör eller är, inte av vad någon annan gör och är för oss. ”Människan, sådan hon är av naturen, tar inte emot det som har att göra med Guds Ande. Det är en dårskap för henne, och hon förstår det

inte” (1 Kor. 2:14), säger aposteln. Det är en sann beskrivning av utgångsläget.

Därför måste Anden börja med att visa människan vad som verkligen är synd. Det är inte främst enskilda synder, svagheter eller karaktärsbrister, sådana som alla normala människor är medvetna om. Anden visar hur djupt fallen människan är, hur vilsegången, blind och bortkommen från Gud hon är. Hela hennes liv är emot Gud, ja, även hennes ädlaste och mest religiösa strävanden är emot Gud, eftersom de bygger på en falsk tro på den egna förmågan att reparera synden. Vad synd verkligen är, är något som vi inte vet av oss själva. Det måste uppenbaras för oss. Vi kan inte fatta, att det är så illa ställt att Gud måste bli människa och dö för oss. Vi värjer oss mot det.

Men när Anden får upplysa oss om detta och föra oss till den punkt där inget försvar och inga ursäkter kommer över våra läppar och vi står där med tillstoppad mun och skuld inför Gud (Rom. 3:19), då skapar han hunger och törst efter renhet och rättfärdighet i våra hjärtan. Och då börjar Kristus skimra i ett nytt ljus. Anden ställer fram honom inför våra ögon som en ny och annorlunda rättfärdighet, inte en krävande och dömande rättfärdighet, utan som en barmhärtig rättfärdighet som överskyler all vår orättfärdighet. Denna rättfärdighet kommer inte från oss. Den är en gåva från Jesus och är resultatet av hans gång till Fadern genom död och uppståndelse. När vi i tro tar emot den får vi liv, en levande gemenskap med Gud. Vi blir födda på nytt. Det är det Anden vill verka. Han är Herren och livgivaren!

Så vittnar Anden om Kristus för att uppväcka tro. Och där trons låga tänds, där drivs dåligt samvete, förtvivlan och hopplöshet ut. Luther beskriver sin egen personliga erfarenhet av detta Andens verk så här:

Natt och dag grubblade jag tills jag fann sambandet mellan Guds rättfärdighet och uttrycket ”den rättfärdige skall leva av tro”. Då förstod jag att Guds rättfärdighet är den rättfärdighet genom vilken Gud av nåd och ren barmhärtighet rättfärdiggör oss genom tron... Efter detta kände jag mig vara född på nytt och att ha vandrat

genom öppna dörrar in i paradiset. Hela Skriften fick en ny mening.

Genom tron blir vi omedelbart rättfärdiga inför Gud och kan – trots att vi fortfarande är syndare – trösta oss med att vi hör med till ”de heliga” som Bibeln talar om. ”Då vi nu har gjorts rättfärdiga genom tro, har vi frid med Gud genom vår Herre Jesus Kristus” säger aposteln (Rom. 5:1). Det är enbart denna tro, som Anden tändar och håller vid liv, som gör att vi kan leva och dö i full förvissning om att vi inte skall komma under någon fällande dom, utan ingå i Guds härlighetsrike. Ingen kan i tro säga ”Jesus är Herren”, om det inte ges honom av den Helige Ande (1 Kor. 12:3).

Men Anden har också en annan uppgift, nämligen att hjälpa oss att av hjärtat hålla Guds bud och i handling omsätta dem i goda gärningar. Det är detta vi vanligtvis kallar helgelse. Den består i att vår gamla, själviska och onda människa dör och en ny människa som liknar Kristus tar gestalt i våra liv. I en troende människa börjar den Helige Ande helt enkelt att bygga upp Guds avbild igen – den som en gång blev förstörd i syndafallet.

Där Anden verkar tro, verkar han alltid också helgelse. Men helgelsen blir aldrig färdig här på jorden. Den är en process som ständigt fortgår. Kommer vi med Andens hjälp tillrätta med en syndig vana (våra synder är ofta inrotade vanor), så väntar strax nya som vi behöver ta itu med. Det är denna strid, som hos en kristen dagligen böljar fram och tillbaka, som Bibeln kallar för Andens strid med köttet (Gal. 5:16 ff.). Den förs inte utan smärta, besvikelser och bedrövelser, men i varje strid dör en bit av vår gamla människa och samtidigt växer den nya människan till en bit.

Fullbordan hör himmelen till. Bibeln ställer, tack och lov, inte den färdiga helgelsen som villkor för himmelen. Men Anden vill ge oss den iver som kommer fram i aposteln Paulus ord:

Inte som om jag redan ägde det eller redan vore färdig. Jag jagar efter det och försöker gripa det, eftersom jag själv har blivit gripen

av Kristus. (Fil. 3:12)

Alla sanna kristna drivs av Anden (Rom. 8:14). Det är omöjligt att leva som kristen utan Anden. De två stora kännetecknen på att man drivs av Anden är just de vi här har talat om: Att man kommer till Kristus med sin synd och blir förlåten eller rättfärdiggjord, och att man far efter helgelse.

[^]

Anden och Ordet

När vi nu sett vem Anden är och vilken stor uppgift han har, så kommer vi till en annan viktig och avgörande fråga. Var möter vi Anden? Hur kommer vi i kontakt med honom?

Själva ordet Ande får oss lätt att tänka på något luftigt som svävar omkring här och där. Somliga tror att vi möter Anden i skogen och naturen lika bra som i kyrkan. Andra tror att Anden finns i djupet av varje människa som en gudagnista. Det gäller bara att finna honom där.

Det är sant att Anden, som är suverän Gud, kan vara överallt. Jesus själv liknade Anden vid vinden som blåser vart den vill (Joh. 3:8). Men Bibeln lär oss att han inte vill låta sig finnas överallt. Han utför inte sitt stora verk att föra oss till Kristus och bevara oss hos honom varsomhelst och hursomhelst. Det är just på denna punkt som så mycket går snett och spårar ur i det myckna talet om Anden i karismatiskt influerad kristendom.

Anden skall vittna om Jesus. Men Jesus säger också hur detta skall ske:

Hjälparen, den Helige Ande, som Fadern skall sända i mitt namn, han skall lära er allt och påminna er om allt som jag har sagt er. (Joh. 14:26)

Andens instrument eller medel är Ordet. Han skulle lära och påminna apostlarna, inte om vissa delar av Jesu undervisning, utan om allt vad han sagt.

Anden, som är ”sanningens Ande”, skulle också leda dem fram till ”hela sanningen”, säger Jesus längre fram (Joh. 16:13). Allt hade de ännu inte förstått. Vissa saker skulle de få fullt ljus över först efter Jesu död, uppståndelse och himmelsfärd. Men inget skulle fattas, allt som behövdes skulle uppenbaras för dem. Detta var Jesu fasta löfte till dem.

Löftet gick i uppfyllelse på den första Pingstdagen då apostlarna på ett särskilt sätt uppfylldes av Anden och fick gåvan att rätt minnas, tolka och föra ut Jesu lära i hela världen. Denna ”hela sanning” har vi nu i Nya testamentet, i de apostoliska skrifterna, som i likhet med Gamla testamentet är ingivet av Anden. Detta är en helt avgörande grund för tron på Bibeln som Guds ord, vilket vi ofta framhållit i denna tidning (se t.ex. nr 3/87 och 3-4/89).

Kristendomen är utan tvekan en ”bokreligion”. Nutidsmänniskan skakar skeptiskt på huvudet åt detta. Inte kan man väl satsa sitt liv på en bok med döda bokstäver och ord som dessutom kan tolkas så olika! Likväl tror alla sanna kristna på denna bok, men inte som på vilken bok som helst. Det är en levande bok i vilken Gud själv uppenbarar sig och talar, och där Anden själv står bakom varje ord och mening.

Anden är ouplösligt förbunden med Ordet. Han har skapat det, han bor i det, han verkar genom det. Han för Guds rikes kamp här i världen genom Ordet som är ”Andens svärd” (Ef. 6:17). I allt som hör till vår frälsning verkar Anden genom Ordet och inte på något annat sätt. ”Det är Anden som ger liv” säger Jesus och hänvisar i samma andetag till Ordet: ”De ord som jag har talat till er är ande och liv” (Joh. 6:63).

I alla tider har det funnits rörelser som mer eller mindre velat lösgöra Anden från Ordet. De har haft svårt att acceptera Andens, ”omväg” över Ordet, dess predikan och sakramentsinstiftelser. Nådemedlen är för torftiga och snäva för Anden, menar man. Det är mer värdigt Anden att ha direktkontakt med oss genom nya och färskare uppenbarelser.

Men detta är inte Andens väg. Däremot är det en väg som passar den gamla människan. Det är nämligen hon som känner sig instängd och hindrad av Ordet. Hon vill ha utrymme att omforma kristendomen så att den går ihop med hennes egna tankar och begär. Med en ”friare” syn på Andens verksamhet tolkar man lätt de egna ingivelserna som Andens ingivelser.

Så fort man lösgör Andens verk från Ordet börjar alla möjliga villfarelserna välla fram. På vänsterkanten finner vi t.ex. dem som har svårt att tänka sig att kristendomen skulle vara den enda vägen till Gud och som därför gärna talar om att Anden också uppenbarar sig i andra religioner, eller rent av att han finns i varje människas inre. På högerkanten kan vi finna dem som skaffar sig personlig auktoritet och maktställning genom att hänvisa till Anden som har ingivit dem den rätta tolkningen. Så uppstår den ena profeten efter den andra, var och en med sin egen käpphäst och teologi som de uppeldade skarorna skall säga sitt amen till.

Allt sådant svärmeri befrias vi ifrån genom tron på Ordet som Andens medel. Vi behöver inte bringas ur fattningen så lätt av mänskliga tolkningar och påstådda och hänfört framförda andeingivelser. Den rätte Helige Ande möter var och som fördjupar sig i Ordet, gärna hör och lär sig det.

Andlig är den som prövar allt utifrån Skriften och behåller det som är gott. Den lutherska bekännelsen är mycket sund och skriftenlig när den säger:

Därför bör vi ovillkorligen hålla fast därvid, att Gud vill handla med oss människor blott genom sitt yttre ord och sakrament. Men allt som utan detta ord och sakrament prisas som ande, det är av djävulen. (SKB s. 334)

Andlighet och renlärighet brukar i dag ofta sättas i motsättning till varandra. Men Anden är renlärig! Han vill inte att en enda stavelse av Kristi evangelium och lära skall gå förlorad. Han vakar över Ordet och lär oss att älska det och fly allt som strider mot det. Detta är den Andens eld

som vi inte skall utsläcka (1 Tess. 5:19 ff.).

Den lutherska kyrkan har ibland blivit anklagad för att den talar för lite om Anden. Det är möjligt att vi behöver bättra oss på den punkten. Men vi skall inte göra det genom att tala svärmiskt om Anden, utan istället framhålla honom som Herren och livgivaren som alltjämt verkar kraftigt genom Ordet och nådemedlen. Låt oss alltid prisa och upphöja Anden och bedja till honom att han utför sitt stora och härliga verk bland oss.

*Du helga ljus, all sannings port Lär oss på varje tid och ort
Att känna Gud och den han sänt. Gör Sonens dyra namn bekänt,
Förklara faderns välbehag Och falska läror från oss tag.
Det ord är fast, det ord är visst, Som lär oss tro på Jesus Krist.
Halleluja! Halleluja!*

S Bergman

Kommentaren

[[Lutheranen 2/1990](#)]

Kärleken och läran

Vilken betydelse har läran i kristendomen? Så här svarar prästen på Arlandas flygplats, Brita Bergling, i en intervju i Veckoposten 14-15/90. Hon säger:

– För mig är kärleksbudet det viktigaste. Vi är inte kallade att vara renlärliga, vi är kallade att älska. Vad det gäller ämbetssyn, dopsyn och mycket annat ser vi ”såsom i en spegel” – endast kärleken betyder något. Det som är kärlekslöst är ej av Gud – det är min ekumeniska teologi, deklarerar Brita Bergling.

Vi ser här en ”ekumenisk teologi” som är typisk för vår tid: läran är oviss och dunkel, ”kärleken” är det viktiga.

”Kärleken” formar tron. Inte Bibeln, för den är oklar. Detta är helt på kollisionskurs med tanken att Gud i Bibeln skulle ha talat om vem han är, vad han har gjort och vad han vill. Ja, bibeltro och modern ekumenik är oförenliga. Och vilken befängd tanke att det skulle vara kärlekslöst att ivra för Guds ord!!

”Vi är inte kallade att vara renläriga”. Jo, det är just vad de kristna skall vara. Jesus gav kyrkan uppdraget: ”Gå ut och gör alla folk till lärjungar... döp dem... lär dem att hålla allt jag befallt er” (Matt. 28:19 f.). Det är helt enkelt en kristens plikt att tro vad Gud lär i sitt Ord. Att vilja bestämma själv hur mycket man vill tro på, att medvetet skjuta Skriftens undervisning ifrån sig, det är synd. Det är att räcka djävulen handen.

En kristen skall kunna redogöra för vad Bibeln lär i olika frågor. Men Guds vilja blir inte uppfylld bara för att vi kan räkna upp Bibelns läror ungefär som multiplikationstabellen eller något sådant. Nej, Gud är ute efter hjärtat. Att vi verkligen skall tro det han säger! Men för att vi skall kunna tro på det, ta emot det, måste vi ju först veta vad det är.

Att vara kallad till renlärighet är att vara kallad till att tro på och ta emot allt Gud säger i Bibeln. Detta är ju inte menat som ett yttre tvång, utan det är något som är naturligt för en kristen. Jesus konstaterar helt enkelt: ”Den som är av Gud, han lyssnar till Guds ord” (Joh. 8:47). Det är likadant med bönen. Den är befalld, men den skall inte vara ett yttre tvång, utan hjärtats glädje.

Men djupt och outrotligt finns i oss alla synden, den fallna naturen. Trögheten till Guds ord och bönen kommer i olika mått över oss alla. Även en kristen har kvar sin ”gamla människa” som stretar emot Guds vilja. Men den kristne bekämpar den gamla människan, dagligen och stundligen. Som ett hjälpmedel i den kampen är Guds Ord och befallningar utmärkta. När oviljan att be, oviljan att läsa Bibeln och ta reda på vad Bibeln lär kommer över oss, då får vi hålla fram Guds bud för vår gamla människa och be:

Herre, du har befallt det. Och då vill jag göra det.
Styrk du mig med din Helige Ande. I Jesu namn, amen.

J.F.

[^]

